

INHOUD

Proloog 9

Deel I. De anekdotes 11

Deel II. De essays 39

Macht en naïviteit 41

Illusies van onafhankelijkheid 50

‘Do you think we should all try feminism,
at least once?’ 62

Ons ik 68

De geniale klootzak 78

Een kanttekening bij het voorstellingsvermogen 90

Onze songlines 100

Heilige grond 109

Deel III. En de zee 119

Verantwoording 127

Dankwoord 131

PROLOOG

Het schijnt dat Aboriginals een absoluut gevoel voor richting hebben. Als ergens aan de linkerkant van een Aboriginal een gigantische rots staat te blinken in het zonlicht, zal hij die rots lokaliseren aan de hand van de windrichtingen. ‘Opmerkelijk,’ zal hij mompelen. ‘Een blinkende rots in het noordoosten.’ Of er loopt een mierenkolonie voorbij, terwijl twee Aboriginals wat ditjes en datjes uitwisselen. Een van hen zou dan kunnen zeggen: ‘Kijk! Een Australische mierenopocht, ongeveer tien centimeter ten zuiden van je enkel!’

Dat absolute richtingsgevoel maakt dat Aboriginals kunnen klokkijken met behulp van de zon en altijd weten waar het oosten is, iets wat waarschijnlijk generaties lang het leven (op het nippertje) mogelijk maakte, daar op die onvoorstelbaar grote, bloedhete landmassa. Onderzoekers denken dat Aboriginals zo’n feilloos gevoel voor richting hebben vanwege hun *songlines*, oneindige muziek die het landschap

beschrijft, zo precies dat je die muziek als routebeschrijving kunt gebruiken.

Alsof iemand je de weg naar het station vraagt en daar een liedje voor zou bestaan dat je voor hem kan zingen, hem kan leren, waardoor die verdwaalde ziel zich een weg naar het station kan zingen. In die *songlines* wordt beschreven langs welke steen je komt, langs welke boom, hoe lang er een gebrek aan bomen zal zijn voordat je water zult zien. Het was daarom ook verboden in te grijpen in het landschap, bijvoorbeeld met een gigantisch netwerk van treinsporen, omdat die eeuwenoude, heilige *songlines* daardoor niet meer zouden kloppen.

Die *songlines* zijn zo oud dat de Aboriginals geloven dat die er al waren voordat het landschap er was. Dat die liedjes het landschap tot bestaan hebben gezongen. Ook geloven ze dat ze zongen voordat ze spraken. We kunnen dat niet meer verifiëren. Er is eigenlijk heel weinig wat we kunnen verifiëren, ook al klinkt verifiëren zo precies als een microscoop.

Feit is in ieder geval dat iedereen die *songlines* kende, want je moeder zong ze terwijl je aan haar borst lag en dus kende jij ze ook en zong je ze, terwijl je achteloos je boemerang aan het werpen was of je speer aan het slijpen. En die liedjes kon je dan zingen terwijl je wandelde. Daardoor wist je altijd de weg. Daardoor wist je altijd hoe je thuis kon komen.

DEEL I

DE ANEKDOTES

I

Wij hadden thuis de gewoonte om aan het einde van de zomer een barbecue te geven voor onze omgeving. Meestal kwam iedereen, dat wil zeggen alle vrienden van mijn broer en zus, mijn enige vriendin, mijn ooms en tantes en de burens.

Die traditie bestond zolang ik me kon herinneren, maar is verwaterd sinds mijn broer, mijn zus en ik uit huis gingen.

De laatste jaren zat er iets pijnlijks aan het organiseren van die barbecue, omdat op het lijstje namen van wie we wilden uitnodigen steeds preciezer te zien was met wie we uit elkaar zouden gaan groeien.

Er kwam bijvoorbeeld een moment dat ik mijn beste (enige) vriendin boven aan de lijst had gezet, of eigenlijk was zij de hele lijst, maar door een complexe en weinig opzienbarende samenloop van omstandigheden had ik niet veel trek in de combinatie van haar, mijn ooms, tantes en burens. Het is te lullig voor woorden om te vertellen waarom, maar ik geloof dat

die te-lullig-voor-woordenheid betekent dat er iets te halen valt. Iets wezenlijks.

Het ging over een hangmat.

In de zomer na mijn eindexamen had ik een hangmat gekocht tijdens een reis die we met het gezin maakten door Zuid-Amerika. Met een verbouwde pick-up reisden we helemaal naar het zuiden van Chili. Ergens in de laatste week kwamen we langs een dorpje aan de Chileense kust, waar volgens de *Lonely Planet* elke week een vismarkt op het strand is waar pinguïns en zeeleeuwen op af komen. De pinguïns hebben geen geld maar ze leveren wel toeristen op, en zo onderhoudt iedereen elkaar: de pinguïns de vissers, de vissers de pinguïns en de toeristen de pinguïns en de vissers.

We reden erheen, parkeerden onze pick-up, liepen naar het strand en daar stonden ze.

De toeristen met hun *Lonely Planets*.

Pas toen we dichterbij kwamen, zagen we de zeeleeuwen. Onvoorstelbaar dik, lachwekkend en mooi.

We hadden vier bekertjes koffie gekocht bij een marktkraampje en deegballen met caramel en keken met onze koffie naar het spel dat de zeeleeuwen, de toeristen en de vissers met elkaar speelden. Ik was bezig met het determineren van mijn caramelbal toen mijn vader naar de straat wees waar een pick-up voorbijkwam: 'Hee, kijk! Die kleine Chileentjes hebben precies dezelfde pick-up als wij!' riep hij.

Wij glimlachten. Inderdaad, zeiden we. Grappig.

De zon scheen, het was de lekkerste koffie die we ooit gedronken hadden en we zagen twee zeeleeuwen vol-daan richting de zee waggelen.

Toen we terugkwamen bij de parkeerplaats bleek dat het onze pick-up was geweest die we voor onze neus hadden zien wegrijden. We hadden alles in de auto laten liggen, al onze bagage, paspoorten, foto's, en nu was alles dus weg. Toen we terugkwamen in Nederland, deden we een aangifteclaim bij de verzekering, die vervolgens iemand langs stuurde om te controleren of we wel echt beroofd waren. Het was een vrouw van rond de vijftig. We hadden voor haar komst spritsen gekocht die ze niet aanraakte.

We vertelden haar hoe hilarisch het was met die pinguïns en die zeeleeuwen en dat we gewoon rustig koffie stonden te drinken. Dat we vervolgens in dat dorp vier poncho's kochten omdat al onze kleren weg waren, en dat we op de Daltons leken.

De verzekeringsbeambte vroeg: 'Zat er ook een hoedenplank in de pick-up?'

Mijn vader glimlachte. 'Nee,' zei hij. 'Er zat natuurlijk geen hoedenplank in de pick-up. Het is een pick-up die we hebben gekocht van een schaapherder, dus als hij schapen had gehad die geregeld een hoedje droegen tijdens het grazen, dan had er misschien een hoedenplank in gezeten, maar dat was nou net niet het geval.'

Wij lachten om de scherpte van mijn vader.

'Dat is dan heel jammer,' zei ze. 'Als de bagage

zichtbaar is – en een hoedenplank had dat dus kunnen voorkomen – ben je helaas niet meer verzekerd.’

En nadat ze een paar kruisjes had gezet op haar formulier (er was alleen maar ruimte voor kruisjes op haar formulier, mijn vader vroeg nog: Moet je dat van die schapen niet ergens op je formulier zetten, maar daar reageerde ze niet op), pakte ze haar tas, gaf ons een hand en vertrok. Tot ziens, zei ze nog.

Mijn vader deed de deur dicht, kwam de woonkamer binnen en bleef naar de spritsen staren, die er op het bloemenschoteltje ineens bij lagen als een heel droevige familie.

We hadden duidelijk iets verkeerd gedaan. Ik dacht dat we misschien te veel details hadden verteld over die markt en die zeeleeuwen, terwijl dat eigenlijk niet ter zake deed. Dat had natuurlijk argwaan gewekt, terwijl het gewoon de waarheid was. Vier onschuldige figuren stonden koffie te drinken naast een zeeleeuw die elke zondag naar de markt ging voor gratis vis en die vier onschuldige figuren zagen voor hun neus hun auto gestolen worden en hadden niks door. Natuurlijk hadden ze niks door, want alles was precies goed zoals het was.

We vroegen ons af hoe de burens het dan voor elkaar hadden gekregen, want bij hen was die zomer één fotocamera gestolen en toen hadden ze voor ’t gemak meteen vier koffers met inhoud bij de verzekering gedeclareerd en die niet gestolen inhoud hadden ze teruggekregen.

Het antwoord was simpel, zo simpel dat mijn vader sprakeloos was toen hij het hoorde: ze hadden gewoon hun verzekeringsvoorwaarden heel goed gelezen. Ze hadden *een heel goed verhaal* voorbereid voor de vrouw van de verzekering, een verhaal dat precies paste tussen de spleten van de regels.

Niet lang daarna vond onze jaarlijkse barbecue plaats. Iedereen was er en bijna iedereen wilde weten hoe het in Chili was geweest en of we nog hadden kunnen genieten nadat alles gestolen was. Ik stond met de buurman bij het buffet en het verzekeringsincident kwam ter sprake. Hij vroeg hoe het was afgelopen en ik wist niet wat ik moest zeggen. Ik zei natuurlijk niet dat het door fraude komt dat de verzekeringspolis zo hoog ligt. Dat het door fraude komt dat de voorwaarden om iets terug te krijgen zo streng zijn dat je net zo goed niet meer verzekerd kunt zijn. Dat het door fraude komt dat je in een situatie belandt waarin je bent beroofd en vervolgens als een crimineel onderzocht wordt. Dat zei ik allemaal niet. Ik zei alleen maar dat het toch op z'n minst ironisch was dat wij alles verloren hadden en niks terugkregen, en zij niks verloren hadden en alles terugkregen. Hij glimlachte. We keken elkaar niet aan.

Hij schepte zijn bord vol en zei: 'Ja... Wij hebben het spelletje gewoon net iets beter gespeeld.'

Mijn vader had verteld dat de burens van het geld van de verzekering een nieuwe witte leren bank hadden gekocht.

De buurman keek mij aan en zei verbaasd: ‘Je weet toch dat het zo werkt?’

We gingen buiten zitten en hij at alsof hij gelijk had, iets waarvan ik tot dan toe niet wist dat dat kon: eten alsof je gelijk hebt. En ineens leek ook de lichtbruine kleur op zijn gezicht, nog van de vakantie, de kleur van het gelijk. Zijn glimlach, de schuttingen om zijn tuin, het slot op zijn deur, de conclusies die hij trok uit de krant, de manier waarop hij aan het einde van de zuurverdiende dag zijn voeten op de bank legt, ademen allemaal een soort gelijk uit.

Ik had de hele barbecue een brok in mijn keel en een trillende stem. Ik hoopte dat iemand mij tijdens die barbecue iets heel droevigs zou vertellen, waardoor iedereen kon denken dat het daardoor kwam.

De buurman had geen brok in zijn keel, maar het zou goed zijn geweest als hij dat wel had gekregen toen ik zei dat het toch op z'n minst ironisch was. Het zou goed zijn geweest als hij daarna even niks meer kon uitbrengen.

Hij bleef daarentegen de hele tijd van alles uitbrengen. De rest van de avond ging het over hoe goedkoop en lekker hij had gegeten in Griekenland, de inflatiecorrectie die tegenwoordig gehanteerd wordt bij leningen, en de rol van de ANWB in het tegenhouden van rekeningrijden.

Ik had een cadeautje voor hem en zijn vrouw gekocht in Zuid-Amerika, omdat hij mij had geholpen met economie voor mijn eindexamen. Een tweeper-